

Jordi Coca

Califòrnia

Galàxia Gutenberg

JORDI COCA

Califòrnia

Galàxia Gutenberg

També disponible en ebook

Publicat per:
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 2on 1a
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com

Primera edició: setembre de 2016

© Jordi Coca Villalonga, 2016
Autor representat per Asterisc Agents
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2016

Preimpresió: Maria Garcia
Impressió i enquadernació: Sagrafic
Dipòsit legal: B. 14669-2016
ISBN Galàxia Gutenberg: 978-84-8109-261-5

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, a part les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45)

*The stain of love
is upon the world.*

WILLIAM CARLOS WILLIAMS.
A Love Song

*En memòria de Miquel Bauçà
i per a la petita Bruna*

Els amics de Denver

Aleshores Califòrnia era un somni. M'acabava de separar de la Lourdes i a l'espera de decidir què feia amb la meva vida, m'estava en un piset angoixant i pràcticament buit. Tenia trenta-quatre anys, i, a més de les classes a la universitat, preparava un llibre sobre el paisatge en la pintura nord-americana del segle XIX. També estava pendent que es concretés l'oferta del meu col·lega Henry Burton per passar un semestre com a professor visitant a Berkeley. Anhelava tornar als Estats Units i viatjar per la grandiosa geografia que els pintors de la Hudson River School havien descobert per a l'art el 1820. Finalment, quan semblava impossible que allò es definís, vaig rebre la documentació de la universitat, on s'especificava que no tindria obligacions acadèmiques, que només hauria de mantenir el contacte regular amb el departament i dedicar-me al meu treball. De fet, era el que havíem pactat amb el Henry. Anys abans, jo havia visitat tants museus i m'havia capbussat en tants assaigs sobre el tema que, aleshores, només necessitava tornar a la natura i embadalir-me amb la magnificència de l'oest nord-americà. De manera que aquells mesos d'independència em van caure del cel i pensava dedicar-los a respirar i a viure. I a finals de juny del 1992 volava cap al meu paradís.

La primera escala va ser Denver. La tria d'aquesta ciutat no tenia res a veure amb Jack Kerouac i la seva vida a la carretera. Per mi la generació beat no significava gran cosa i tant Kerouac com Neal Cassidy —o bé Anatole Broyard, George Mandel, Chandler Brossard i la resta de la colla, com Carls Solomon, que de nen s'havia fet famós per la seva

memòria prodigiosa— no passaven de ser uns sapastres més o menys dotats per a la literatura i la gresca. Jo adorava un altre pòtol místic, algú que era l'origen del que va venir després: el gran Walt Whitman i el seu recolliment davant de la natura; Whitman, si se'm permet dir-ho de manera una mica cursi, sempre duia fulles d'herba a la butxaca.

La tria de Denver per iniciar el viatge estava relacionada amb la meva amistat amb el George i la Kate. Els coneixia des de feia anys, de viatges anteriors, i m'havien dit mil vegades que passés uns dies amb ells. Ella era la típica nord-americana rossa de cara saludable, i ell era alt, corpulent i simpàtic. Tots dos tenien la irreductible convicció que el seu país era poderós perquè davant de qualsevol altre valor hi havia la llibertat personal. Des del punt de vista europeu això els feia contradictoris ja que tant semblaven uns discrets defensors del dret a tenir armes de foc com profundament solidaris amb la comunitat, creients amb certes restriccions morals privades i, alhora, astoradorament autoindulgents. Eren una mica més grans que jo, tenien dues filles de quinze i tretze anys, i vivien a Park Hill, un barri de cases amb jardí on s'havia fet un assaig d'integració racial entre gent de color, hispans i anglosaxons. El George era professor a la Universitat Johnson & Wales i la Kate traduïa literatura i assaig tant del català com del castellà i documents oficials que li feien molta mandra però que eren un dels seus ingressos principals.

Quan vaig arribar a l'aeroport vaig adonar-me que ho havien organitzat tot a la perfecció. La Kate estava riallera, contenta i feliç, i, movent les mans amb precisió em va informar que primer em convenia una mica de repòs, que tenien prevista una mena de festa per l'endemà a la nit, que les noies compartirien una habitació i jo tindria per a mi la que estava decorada amb tons pastel i era de la filla gran, la Betty, que allò de comprar el cotxe també estava a punt...

El George era més alt que jo, tenia les faccions grosses, i a part d'ensenyar literatura vivia amb passió el bricolatge

i era hàbil en tota mena de gestions. De fet, a part de visitar-los i passar dos o tres dies amb ells, el projecte era que el George m'ajudés amb la qüestió del vehicle i després, jo sol i gairebé sempre en línia recta, acabar de creuar Colorado, pujar fins a Salt Lake City, travessar Nevada fins a Carson City i seguir cap a Sacramento, San Francisco i Berkeley, on em quedaria tot un semestre. I en pensar en aquest viatge evocava les fantasioses i vivíssimes teles d'Albert Bierstadt on hi havia boscos grandiosos tenyits de tardor, amb una impressionant varietat de grocs i vermells, postes de sol immensament daurades, o escenes nocturnes d'uns colons al voltant d'una gran foguera i a la vora d'un riu... Però no estava prevista l'aparició d'un personatge increïble, d'una mena de foll fascinant que no he pogut oblidar.

Després de l'abraçada cordial del George i de l'alegria evident de la Kate, que estava radiant, hi va haver durant tot el dia aquella calidesa que ja els coneixia d'anys anteriors i la mena d'honestedat ingènua que sempre em sorprenia. I durant el viatge de l'aeroport a casa seva, la conversa va ser agradable i desordenada. Ella em parlava de les persones que coneixeria, un antic professor del George, una pintora extraordinàriament sensible que defugia l'abstracció i tampoc no s'assemblava a Hopper, i segurament també hi vindria un poeta excellent que havien descobert no feia gaire, que segons la Kate els tenia *allucinats* per la força de les seves paraules i, especialment, per la mirada tan particular que tenia sobre el món:

«Si tens una mirada, generalment també tens una veu», em deia la Kate girant-se cap a mi del seient del davant estant, «però no sempre tens força i valentia. Doncs el Tom Dunkel ho té tot. Ja ho veuràs».

No ho sé. Vam recordar la visita en què ens havíem conegut durant el congrés sobre la vida quotidiana a la pintura nord-americana del segle XIX, i, naturalment, també ens vam referir a la presidència de Bush, que ells trobaven literalment repugnant per tot el que havia fet a l'Iraq i a l'anome-

nada Guerra del Golf. Aleshores no ens podíem ni imaginar que un fill seu duria el món fins al deliri i que aquella primera coalició internacional liderada pels Estats Units acabaria semblant gairebé un conte de fades.

Recordo que en aquell moment el George i la Kate eren pessimistes, deien que el president Bush guanyaria la reelecció perquè era hàbil i perquè la guerra sempre donava rendiments, i parlaven sense gaire convicció de Bill Clinton, que finalment i de manera inesperada va acabar guanyant. Però en realitat ni ells ni jo no estàvem interessats en la política. Ells perquè vivien dedicats a les feines respectives i ocupats en temes que afectaven directament la comunitat on residien, com per exemple la integració racial a què he fet esment, i jo perquè m'havia desencisat de la mediocritat catalana que únicament feia veure que feia, i en part també a causa dels problemes personals. La política, tal com es plantejava a Catalunya, més aviat era una gàbia de la qual anhelava fugir. Això de banda, va ser inevitable que em preguntessin per la Lourdes i el divorci, i van lamentar que haguéssim venut la casa de Sant Cugat on ells havien passat uns dies ben agradables.

«Era preciosa», va fer la Kate, somrient.

«Encara ho deu ser», va precisar el George. «No crec que l'hagin enderrocat.»

«Ja», va replicar ella, entristida, «però és diferent. Ara no sé qui hi viu...» I adreçant-se a mi de nou va reiterar que li sabia greu que no ens haguéssim posat d'acord.

En ser a casa d'ells vaig percebre la subtil barreja d'aromes que tant m'agradaven. Primer intuïes unes agradables i invisibles roses fresques, a la sala t'arribava una tendra i delicada fragància de gessamí, la cuina era una càlida i profunda festa d'espècies i condiments com ara el safrà, l'orenga, el gingebre o el pebre, i les habitacions semblaven lleugerament llimonades. Però les filles no hi eren. La Donna, la petita, arribaria de seguida, era amb unes amigues, i la Betty no tornaria fins a l'hora de sopar.

A la que seria la meva cambra durant uns dies em vaig deixar caure al llit amb els ulls tancats. Sí, em deia, allò era un somni. Havia aconseguit escapolar-me del neguit que em provocava el meu país i de les tensions amb la Lourdes que, per la raó que sigui, havia esdevingut aspra i desagradable. Semblava mentida, em deia, com poden arribar a canviar les situacions i les persones. A la vida res no és estable, i sempre vius a la vora d'un altre trasbals; segurament en tot allò jo també hi tenia la meva part de responsabilitat, però aleshores únicament aspirava a ajornar aquesta mena de judici per dedicar-me al que més desitjava: passejar en llibertat, veure paisatges, formar part de la natura, convèncer-me que el món era gran, com a mínim més gran i més transcendent que les meves cabòries.

Em deuria quedar adormit una estona perquè, de sobte, em van despertar tot de veus i rialles que venien de baix. La Donna havia tornat, i amb ella va entrar a la casa aquella alegria espontània que la caracteritzava de ben menuda. La Kate i el George sempre deien que les seves filles eren com el sol i la lluna. La petita era tota alegria i optimisme, s'ho passava bé jugant, li agradava anar amb cotxe, a l'escola deien que era positiva i que sabia establir fàcilment relacions cordials amb les companyes, que era atenta... En canvi la Betty havia de fer esforços per resultar mínimament sociable i sempre que podia es tancava a la seva cambra. Llegia, estudiava, però era evident que entre la intel·ligència espontània i natural de la Donna i l'esforç que feia la Betty hi havia una distància considerable també en els resultats. Buscant una excusa que va resultar versemblant perquè s'havia mig enamorat d'un xicot força més gran que ella, la Kate i el George van dur la Betty a un psicòleg. Durant gairebé un any hi va anar cada setmana, i després van decidir que les visites serien quinzenals. Ella aparentava fer aquella teràpia amb naturalitat i mai no va generar tensions amb la seva germana. Més aviat era al contrari: li feia costat en tot, l'admirava, i alhora exercia una certa tutela de germana gran.

Després, en baixar, vaig veure la Donna que ajudava la seva mare a parar taula. Em va somriure, em va fer un petó a la galta, em va preguntar per la Lourdes i després de seguida va continuar ajudant la Kate a la cuina. Feia un any que no la veia i la vaig trobar molt canviada. Era la mateixa personeta, però s'havia fet més noia i, per al meu gust, anava vestida massa de gran. Però això formava part de la cultura nord-americana. Naturalment jo no volia generalitzar en aquest punt ni en cap altre, ni fer-ne una teoria sense fonaments, però, pel que sabia, tant els nois com les noies de seguida tenien autonomia i una llibertat personal que a casa nostra era impensable. Els pares, fins i tot uns pares com la Kate i el George, estaven lluny dels fills. Si més no aquesta era la sensació que jo tenia.

En canvi la casa respirava un cert aire europeu. Era una autèntica llar en el sentit més pregon del terme, *the home*, que diuen ells, i això es notava en la tria dels mobles i els llums, en les fragàncies a què m'he referit, en la disposició dels llibres, en les estores i els colors de les parets, en les fotografies de la família i els amics, en les plantes d'interior i la calidesa de la il·luminació... Cadascuna d'aquelles coses semblava contribuir al clima de respecte mutu que era evident en tota la casa. Després va arribar la Betty, que també havia canviat i realment semblava una jove seriosa i tanmateix correcta amb mi. Li vaig agrair que em cedís la seva habitació per uns dies i em va comentar que si hi havia res que em fes nosa ho trauria.

«De cap manera», vaig fer jo, conscient que allò de l'habitació havia estat cosa del George pensant especialment en mi i en termes europeus, perquè el més habitual hauria estat que jo dormís al sofà de la sala i que no es compliquessin gens la vida; però ho havien fet i els ho volia agrair.

Abans de sopar el George em va dur al seu estudi, que de fet era una part del dormitori, separat per un moble de mitja alçada que per una banda era tocador i per l'altra llibreria, i em va ensenyar alguns catàlegs de cotxes. I aleshores ens vam

adonar d'un inconvenient que cap dels dos no havia previst i que a mi em va posar molt nerviós: per fer l'assegurança del vehicle havia de tenir un carnet de conduir dels Estats Units. Per un moment em va semblar que tot se n'anava en orris i que hauria de canviar de plans, però el George va insistir que era una qüestió menor, que l'endemà al matí em podria treure el carnet, que allò era únicament un tràmit, i que no hi hauria cap problema. Després, vam considerar quina mena de vehicle necessitava i quant volia gastar. Segons ell, no hi hauria problemes per vendre'l al cap dels set o vuit mesos que em quedaria al país. I, certament, pel que jo sabia era veritat que posant un anunci a la revista local d'on vivies n'hi havia prou per activar la venda. A diferència de Catalunya, allí tot era fàcil, àgil i ningú no tenia ganes de complicar les coses.

«I menys a Califòrnia», va fer el George.

Sí, vaig pensar jo, a Califòrnia tot era fàcil.

L'endemà al matí ens vam llevar d'hora i el George em va dur a resoldre la qüestió del carnet de conduir. Tot i el que ell m'havia dit, i el que ja sabia amb relació a l'agilitat de les gestions, a mesura que ens acostàvem a l'oficina de trànsit jo tenia una certa reserva i dubtava que allò fos únicament un tràmit. I encara em vaig neguitejar més quan em va confirmar que, efectivament, em caldria fer un examen teòric i una prova pràctica i que no es tractava de cap convalidació de permisos. Però el George no estava equivocant i el cert és que no val la pena dedicar gaire espai a aquest punt: a l'altra banda del Denver City Park, que vam creuar per l'avinguda 23 en direcció al centre, a la cruïlla entre els carrers 26 i Welton, hi havia una de les oficines de llicències per conduir. Es veu que el George havia demanat hora i, per tant, de seguida vaig poder llegir un parell de vegades el codi de circulació i assenyalar el que no sabia o era dubtós. Després de repassar-ho vaig complimentar el test en un ordinador i, com que vaig passar la prova, amb el cotxe del George de seguida ens

vam centrar en l'examen pràctic que va consistir a fer una volta per aquella mateixa zona. Escassament una hora després d'haver arribat a l'oficina ja tenia el carnet i el George va dir que calia celebrar-ho.

«Igual que a Espanya», li vaig comentar, i ell es va posar a riure.

Mentre anàvem a un cafè, que era just a l'altra banda del carrer, ens congratulàvem que els serveis funcionessin tan bé, que teníem bona sort i, segons em va recordar el George, que ja podíem comprar el cotxe i fer l'assegurança. Ell estava tan content com jo i va telefonar a la Kate per tenir-la informada. Després vam prendre un cafè tranquil·lament, asseguts a prop de la finestra, i li vaig comentar que encara no m'havia fet a la idea que era als Estats Units per quedar-m'hi vuit mesos llargs, que m'abellia conduir fins a San Francisco, que era agradable la sensació de tenir temps i disponibilitat, i que no voldria renunciar a aquella experiència per res del món. Li vaig explicar que mentre es gestionava la meva visita, l'amic de Berkeley, el Henry, havia acceptat una feina a la Universitat de Los Angeles per impartir literatura del Segle d'Or castellà, però que abans del trasllat ens veuríem. Quedava pendent la qüestió de l'habitatge, que hauria de resoldre així que hi arribés, però a través de la universitat seria fàcil obtenir referències per llogar apartaments...

Parlàvem tranquil·lament d'aquestes coses. El George no em preguntava res de la Lourdes, però com que es coneixien li vaig voler explicar com havia anat el divorci. De tota manera, i potser a causa dels quilòmetres que em separaven de la meva vida quotidiana, no sabia exactament què dir, tot sonava a tòpic i a poc important, i res del que jo explicava no semblava suficient per trencar una relació com la nostra: ja no creïem en les mateixes coses, teníem interessos diferents, vam acabar relacionant-nos amb cercles de persones que no es coneixien entre si... El George m'escoltava, prenia cafè i assentia, i mentre la meva veu feia aquelles consideracions, jo pensava que, efectivament, la Lourdes havia deixat

de tenir interès, que era com si s'hagués apagat, que parlar amb ella, menjar-hi o dormir-hi, sempre em suposava un esforç. Quan hi pensava, o me'n parlaven, encara em semblava la noia noble i intel·ligent que havia conegut a la universitat, la de les frases brillants que tenien la virtut de situar els problemes en el punt just. Però a partir d'un moment determinat es va interposar entre nosaltres una fredor que en segons quines circumstàncies derivava en l'aspror antipàtica que ens embrutia. I aleshores ella va ser la primera a verbalitzar que no ens estava fent cap bé continuar junts.

«Hem aconseguit que tot ens separi», em va dir una nit, i tenia raó. Però no va ser fàcil tenir el coratge final perquè tots dos necessitàvem que allò tingués una lògica i que no hi hagués culpables.

Després, durant mesos, vaig sentir que la primera responsabilitat era meva. Vaig admetre el meu egoisme, que gairebé sempre pensava en els meus interessos, i que la dèria pels Estats Units condicionava massa coses, la Lourdes inclosa. De fet, i no sabia explicar per què, jo aleshores anhelava estar tranquil, tenir calma, i no em veia amb forces per encarar-me a problemes inconcrets, i, en aquest sentit, el viatge m'allunyava si més no aparentment de certes tensions. Era una fugida i una sensació de guanyar temps, de manera que, sobrevolant l'oceà a vuit mil metres d'alçada i a nou-cents quilòmetres per hora, em deia que de moment era millor no pensar gaire en el que deixava rere meu. Però mentre prenia cafè amb el George no li explicava exactament res d'això que ara escric. Més aviat ens movíem en les idees generals, no entràvem en res que fos delicat o personal, i celebràvem la gran fita d'haver aconseguit un permís de conduir als Estats Units en poc més d'una hora.

«Amb el carnet de conduir ja tens molt...», em va dir ell en broma. «Suposo que n'ets conscient... Només et falten les rodes...».

Una de les coses que més m'agradava del George i la Kate era la seva delicadesa. Sempre actuaven amb naturali-

tat, eren acollidors, i no recordo haver-los sentit dir una inconveniència. De fet, tenien alguns problemes que portaven amb una gran dignitat. El pare de la Kate, que era militar i vivia retirat a Fort Collins, a poca estona en línia recta anant per la carretera 87, tenia símptomes clars de demència senil i vivia amb una noia llatina que en tenia cura. Ja feia anys que havia perdut la seva dona de càncer i es negava en rodó a deixar la gran casa on vivia des de feia anys. Jo l'havia conegut en un viatge anterior, quan encara estava bé, i el recordo com un home alt i afable, de cabells blancs i perfectament convençut que els Estats Units eren els policies del món i que tenien l'obligació d'imposar un sistema que sens dubte era el millor. Els pares del George no els coneixia, sabia que vivien en una petita població no gaire lluny de Denver, que tenien una botiga bàsicament de roba i petits objectes de regal, i que cuidaven un germà del George, de vint-i-pocs anys, que patia bipolaritat i requeria una medicació constant per minimitzar les crisis que, tanmateix, de vegades derivaven en violència i en tensions que li impedien sortir de casa. Per tant, mentre em prenia el cafè amb el George em vaig dir una altra vegada que els meus problemes amb la Lourdes no eren res al costat de les dissorts de tota mena que poc o molt acaben afectant tothom. Per tant, la separació no tenia gaire importància i me l'havia de treure del cap.

Després el George em va demanar si volia conduir fins on anàvem a comprar el cotxe. Quedava una mica lluny, però hi coneixia una persona que li garantia el vehicle i el millor preu possible. I vam agafar l'autovia 87 direcció nord per sortir-ne abans d'arribar a Federal Heights. La Chevrolet era un edifici quadrat d'una sola planta, envoltat d'un pàrquing gegantí on hi havia centenars de vehicles de tota mena i colors. Jo no hauria sabut per on començar, però el George ja havia fet els tractes amb el seu amic, que era ros i gras, i, novament, tot va ser ràpid: em quedava un Chevrolet Camaro de l'any 1985, morro llarg, dues portes, color verd

fosc i en molt bon estat, que segons l'amic del George podria vendre sense problema.

«El Camaro és mític», em va dir l'home gras, «suposo que ja ho sap. Va ser la resposta al Ford Mustang, i es fabrica des de l'any 1967. És un vehicle de pel·lícula». I en estar sol en el meu cotxe, disposat a seguir el George i tornar cap a casa seva, vaig tenir, efectivament, la sensació que estava entrant en el somni tan anhelat de tornar a Califòrnia.

Durant bona part de la tarda vaig circular sol per acostumar-me al vehicle i perquè em feia il·lusió. La Kate m'havia dit que no necessitava ajuda i amb un gran somriure, em va suggerir que marxés una estona. De manera que vaig pujar fins a l'avinguda 23, que en direcció oest creuava el gran parc enjardinat on hi havia un llac, el Museu de Ciències Naturals i el zoològic. Conduïa a poc a poc, a estones gairebé m'aturava, i en sortir del parc vaig constatar que Denver era una típica ciutat nord-americana, una enorme extensió de cases baixes envoltades de petits jardins, creuada per autovies i avingudes i en el centre de negocis de la qual hi havia alguns gratacels i zones per a vianants.

Expressament, em vaig perdre pels carrers al voltant del parc, que no tenien res d'especial, que sovint eren més aviat lletjos, amb cotxes aparcats, una vorera ampla amb carril bicicleta, i arbres i cases amb jardí a banda i banda. Tal com ja sabia, ningú no passejava per aquells carrers que, vistos amb ulls europeus, resultaven depriments perquè, tret d'algunes vies concretes, no hi havia serveis de cap mena. Després vaig girar cap al sud, i, fent un arc en direcció oest vaig arribar a Stonegates, una urbanització que encara estava a mig construir i que semblava realment fantasmal i sense ànima perquè s'inspirava en les estúpides i repetitives *levittowns*. Amèrica del Nord tenia aquestes paradoxes: una natura majestuosa, postes de sol inigualables, un radical projecte de llibertat personal, molta energia i autoes-

tima, la cordialitat de tothom a la barra d'un bar, i finalment ciutats amb una immensa extensió de reserva, de silenci i de lletjor.

Conduint per una zona que defugia la linealitat de Denver veia aquelles cases a mig construir, i em deia que el veritable viatge encara no havia començat, que només respiraria del tot quan deixés enrere el George i la Kate, tot allunyant-me simbòlicament del meu món. Ells coneixien la Lourdes, tenien referents de la meva vida, i jo buscava un oblit reparador que em permetés recomençar. Necessitava prescindir de la poca família que em quedava, de la Lourdes, de la universitat i del país. No els acusava de res, no tenien cap culpa, però en conjunt s'havien convertit en una presó d'aparença amable que era pitjor en la mesura que semblava còmoda i agradable.

De fet, l'estudi sobre els paisatgistes nord-americans estava amarat de la joia que aporta la descoberta d'una natura grandiosa i l'ànsia de llibertat de pintors com Bierstadt, que per cert era d'origen alemany. Una de les seves teles, *Forest Sunrise*, és precisament un paisatge de tardor a Estes Park, que no quedava gaire lluny de Denver, cap al nord, i que volia visitar l'endemà. És l'esclat romàntic de la primera claror del dia en un bosc antic, els troncs encara en penombres, un cérvol pacíficament assegut, el fons lluminós de la tela... En l'obra de Bierstadt, tot és exultant, tot ha estat revestit d'una majestat inventada, i, tanmateix, ens transmet la veritat dels orígens i una sacralització ingènua i sincera de la natura que està a anys llum de la urbanització trista i a mig fer on em trobava. I també tenia present *Dream of Arcadia*, de Thomas Cole, que en el viatge anterior jo havia estudiat al Museu de Denver mateix: un Partenó naturalment inventat, boscos idíllics, rierols...

Quan vaig tornar a casa, la Betty i la Donna muntaven una taula de cavallets al jardí i el George installava un llum a la branca d'un dels arbres. Van voler saber si el cotxe anava bé, si m'agradava conduir-lo, per on havia passejat i com

em sentia després d'haver-me posat les rodes, tal com ells deien colloquialment. Amb un optimisme a la nord-americana els vaig respondre que tot anava bé, que el cotxe era fantàstic i que havia voltat per la perifèria de Denver. Vaig passar per la cuina a saludar la Kate i després, a l'habitació, em vaig estirar al llit i vaig tancar els ulls. Efectivament, tenia ganes de començar el viatge, de conduir amb calma per les carreteres que travessaven el país, d'aturar-me quan em vingués de gust i de perdre'm per camins i senderoles a la recerca d'un turó concret o d'un riu que amb el desglaç es feia cabalós. Volia seguir punt per punt tots els tòpics d'aquella ruta cap a l'oest i aturar-me als motels de carretera, dinar als restaurants de les benzineres de crepides i trobar-me a mi mateix respirant a ple pulmó en els immensos altiplans de Wyoming, on tenia una llarga llista d'indrets a visitar com ara l'espectacular Potato Chip Rock o la imponent Old Main que trobaria seguint la ruta cap a Salt Lake City. Ja tindria temps per treballar en el llibre, de moment desitjava viure.

Més tard em vaig dutxar i mentre em canviava de roba m'arribaven veus del jardí. Semblava com si a casa hi hagués molta gent. Uns reien, els altres parlaven, i el bon temps entrava per la finestra. No tenia ni idea de qui eren els convidats a aquell *party*. Companys de la universitat, potser, algun veí, col·legues de la Kate, que es feia amb un cercle d'escriptors i traductors... Quan vaig baixar hi havia una dotzena de persones que parlaven i bevien tant a l'interior de la casa com al jardí. Em vaig anar presentant, i vaig conèixer la Sarah, una professora de la universitat, d'uns seixanta anys, que duia els cabells recollits i, somrient, sempre et mirava als ulls quan parlava, o el Tom, que era alt, ros, i feia de pilot per a America Airlines i vivia a la casa del davant. Ja al jardí vaig conèixer la dona del Tom, que era més aviat grassa i simpàtica; l'amable Dustin, que tot i la seva joventut –no tenia més de vint-i-cinc anys– ja havia traduït dues obres de Calderón, i la filla del degà, la Jenna, que era de Carolina

del Sud i semblava sortida directament d'una galeria de pioners: alta, amb un vestit estampat de flors fins a sota dels genolls... Algú havia posat música *country* molt suau, bevíem cervesa i coca-cola, jo havia dut unes ampolles de vi blanc, i després la Kate va aparèixer amb una plàtera de pasta, una safata amb trossos de pizza, amanides i arròs amb curri.

Mentre parlava amb la gent, mentre els anava descobrint i gaudia del sentit de l'humor del Logan, per exemple –que era un vell professor del George, ja jubilat, de cabells blancs i bon aspecte, amb qui mantenia molt bones relacions–, vaig pensar en la Lourdes. El vell Logan es declarava fanàtic dels palíndroms i ens recordava els més clàssics tant en llatí com en anglès. Deia, per exemple, *in girum imus nocte et consumimur igni*, o bé *sator arepo tenet opera rotas*, i proposava frases com ara *rats live on no evil star*, l'exclamació *dammit, I'm mad*, que segons ell era fantàstica, o el mot *tattarrattat*, que James Joyce havia introduït a l'*Ulysses*, o el nom d'algunes poblacions com ara Oktahatko, a Florida.

De sobte, vaig tenir ganes de parlar amb la Lourdes, només per dir-li que tot anava bé, que el George i la Kate havien reunit uns amics per celebrar que els visitava, que estava a punt d'iniciar el meu somni i que lamentava que ella no hagués entès què suposava per a mi aquell viatge. Però potser no era veritat que tot s'hagués acabat entre nosaltres a causa del viatge. Hi havia malentesos mai no aclarits, petites rancúnies que s'acumulaven, maneres diferents de veure el món, relacions humanes que en cap cas no podien arribar a ser complementàries, interessos oposats... I tampoc no era veritat que em sabés greu la nostra separació. Més aviat era al contrari, més aviat sentia que el punt i final entre nosaltres era un inici, i que potser amb el temps podríem arribar a ser amics...

De mica en mica, vaig anar conversant amb tots ells. Eren amables, em felicitaven per haver aconseguit el carnet

de conduir tan ràpidament i poder realitzar el somni de creuar una part dels Estats Units amb cotxe per veure alguns dels paisatges que ens havien deixat aquells pintors que estudiava. Estava clar que el George i la Kate els havien informat, que sabien qui era jo i què em proposava de fer. En un moment determinat em vaig dir que a Catalunya, en una reunió similar, algú comentaria que aquell viatge no tenia gaire sentit, i també opinaria que comprar-se un cotxe de segona mà era una imprudència, que hauria estat més pràctic i còmode anar directament a San Francisco amb avió... Vaig notar que el meu ressentiment per la Lourdes es feia extensiu al país. Ja no m'agradava res del lloc on havia nascut, no m'agradava la gent, ni compartia cap dels projectes dits nacionals. Per a mi únicament era un territori petit, massa cofoi d'ell mateix, una mica ridícul i tot, que justificava els seus defectes i les seves mancances evidents per una suposada conjura de dimensions històriques que el convertia en una víctima innocent que calia compadir. Però, en el fons, darrere de les grans paraules només hi havia projectes mediocres i un interès malaltís per la seguretat i els diners, raó per la qual gairebé sempre governava la dreta, si d'allò que feien se'n podia dir governar.

Més tard va aparèixer aquella pintora de què m'havien parlat, que es deia Allison: era menuda, de cabells foscos, i semblava nerviosa i angoixada. Discretament, la Kate em va informar que estava malalta i que de vegades es passava dies sencers al llit sense poder-se llevar, però que valia la pena conèixer-ne l'obra.

«Fa paisatges», em va informar, «i ha vingut per tu». I tots tres vam seure en una de les taules rodones que eren al fons del jardí.

Recordo que l'Allison se'm va quedar mirant sense dir res i que responia les meves preguntes amb petits moviments de cap o estrictament amb monosíl·labs. La Kate feia esforços per sostenir una mínima conversa i va proposar una trobada a l'estudi de l'Allison, per veure els paisatges de què

m'havia parlat. Jo vaig voler aclarir que no era exactament un expert en temes pictòrics, que el meu interès pels artistes de la Hudson River School tenia altres motivacions, i que Thomas Cole i la resta d'artistes posteriors sobre els quals treballava, els veia com una síntesi entre les velles tendències romàntiques, un cert preraphaelisme, la descoberta ingènua d'una vida mítica i en contacte directe amb la natura, i el realisme de la vida quotidiana que va esperonar la proliferació de les revistes il·lustrades i els rudiments de les primeres fotografies.

Aleshores l'Allison em va mirar fixament i em va dir que no entenia de què li parlava. Jo vaig somriure, desconcertat, i vaig pensar que aquella dona, segurament una exhippie, semblava haver perdut alguna cosa essencial en el viatge a través de les drogues i la revolució sexual. Al capdavant, m'argumentava a mi mateix mentre me n'allunyava amb l'excusa d'anar a buscar una beguda, els artistes mediocres viuen convençuts que el seu protagonisme és indiscutible.

Però, aquest incident al marge, la nit era agradable i tant els grups de persones com les converses eren fluides i interessants. Vaig sentir que el George parlava de literatura amb el vell professor Logan i que valoraven seriosament les aportacions rupturistes de Gertrude Stein, la composició cubista d'una part de la seva obra i l'aparent desordre creatiu, minimitzat a l'*Autobiografia d'Alice B. Toklas*. Després el jove traductor de Calderón es va interessar pel meu viatge i vam acabar comentant la profunda coherència d'*El príncipe constante*, de la qual em va recitar dues estrofes del sonet a les estrelles. Al cap d'una estona jo parlava animadament amb el pilot d'American Airlines, fascinat pels misteris bàsics de l'aviació. I vaig repetir allò de sempre: que no entenia per què volaven els avions.

Més tard van arribar altres persones, se saludaven entre ells, me les presentaven i em trobava reiterant la mena de viatge que volia fer i l'interès que tenia per aquells pintors nord-americans... Segons com, em semblava que era a Den-

ver amb els meus amics des de feia dies, que el grup de persones que parlàvem al jardí ens coneixíem de tota la vida i que les converses a peu dret, prenent copes i refrescos, es perllongarien infinitament, de tal manera que no caldria fer el viatge, o que la meua estada a Berkeley ja s'havia acabat i n'estava de tornada. Me'ls mirava i tenia la sensació de conèixer perfectament bé el vell Logan, la professora Sarah, el jove Dustin, la filla del degà que jo veia alta i prima, aquella pintora menuda i amargada...

De sobte, em vaig adonar que al llarg del dia gairebé no havia menjat, que el cansament em dominava i que tenia una necessitat imperiosa d'estar sol. A la cuina, vaig agafar un tros de formatge de la nevera, pa i una coca-cola i vaig seure a taula. A través de la finestra veia el jardí i els amics del George i la Kate, que aleshores em semblaven més propers que la Lourdes. I em deia que aquell immens país era certament un món per descobrir: cims inaccessibles i sempre nevats, espadats gegantins i gorges abismals per on feia millennis havien corregut rius cabalosos i furients, boscos immensos i encara verges, planures gairebé infinites que calia explorar sota el cel encès, deserts estèrils i batuts per la calor... Em va semblar que defallia, que la fatiga em dominava i que se'm tancaven els ulls. Llavors em vaig acabar la coca-cola i vaig pujar a l'habitació. Mentre em rentava la cara sentia la música del jardí. Necessitava reposar ni que fossin cinc minuts, però em feia por ajaure'm i despertar-me just quan havia de tornar a Catalunya... Per un moment tot va ser absurd, i, assegut a una butaca, amb el cap recolzat a la paret, vaig trencar el son.

Quan vaig baixar una altra vegada al jardí m'havia refet i em va sobtar que aquelles persones continuessin la mateixa mena de converses. Només havia estat fora una mitja hora i probablement ningú no s'havia adonat de res, però a mi tot em semblava lleugerament estrany. Era com si durant la meua absència el *party* hagués quedat en suspens i en tornar al jardí s'activés de nou. Per exemple, el Logan encara parlava

amb la Sarah, que l'observava amb atenció, assentint lleument, i ell tenia el mateix got llarg de cervesa a la mà dreta i gairebé en la mateix posició que abans. L'Allison seia imperterrita, tot escrutant-me amb una mirada plena d'interrogants i que em semblava rancuniosa... Tot allò no era més que cansament, és clar, però m'oferia una perspectiva curiosa de la nit, i durant força estona em va semblar que jo era un mer observador, que la trobada d'amics a casa del George i la Kate s'esdevenia sense tenir-me en compte, que gaudia del privilegi d'estar fora del temps i de veure'ls des d'un espai diferent en què podia mirar sense ser vist. Més tard, van desaparèixer la Jenna i el Dustin.

«Segurament han anat al *brewpub*», va dir el George, i jo vaig fer el comentari, certament inoportú, que malgrat la diferència d'edat potser hi havia alguna cosa entre ells dos. I el George, que es va sorprendre del que jo havia dit, em va respondre que ell d'allò no en sabia res.

Més tard, ja sense música, vaig veure marxar l'Allison en un cotxe negre dintre del qual es veia diminuta, i la gent que encara eren al jardí vam seure en un cercle ampli que permetia diverses converses alhora. Força més tard van arribar la Betty i la Donna. Les acompanyava una dona grassa, quasi monumental, i de cabells foscos. Les noies ens van saludar amb un ampli somris i de seguida van pujar a la seva cambra, però la dona grassa va agafar una cervesa de les elaborades a la regió i es va afegir al grup, sense seure. I aleshores la Kate me la va presentar, però no en recordo el nom.

Aquella nit vaig dormir profundament, com feia temps que no ho feia, i em vaig llevar amb una reconfortant sensació de descans i netedat. El dia era clar, lluminós, i de la cambra estant sentia veus que venien de la cuina. Sense presses, em vaig dedicar a la meva higiene i vaig triar una roba còmoda. Em sentia optimista, positiu, com si finalment estigués a punt de viure la primera etapa del meu somni, i en certa

manera era veritat que aquell matí començaven a quedar enrere la llarga preparació del viatge, les tensions de la separació i els dubtes. Tenia cotxe, el pla estava ben traçat, dedicaria el dia a visitar Estes Park, després convidaria a sopar el George i la Kate en un restaurant que ells mateixos havien suggerit i que segons ells havia de conèixer... Mentre endreçava l'habitació i el bany, i agafava la màquina de fotografiar, em deia il·lusionat que tot estava perfectament a punt.

Però a la cuina em vaig trobar amb la sorpresa que el poeta Tom Dunkel era a casa des de les vuit del matí. No s'havia presentat al *party* de la nit abans, i en canvi apareixia a una hora gens convenient del matí. Era a la taula de la cuina prenent cafè, i el George i la Kate me'l van presentar mirant-me de reüll i més aviat fent cara de circumstàncies. A mi em va semblar que aparentava uns seixanta anys, potser menys, i que tenia una retirada a Charles Bukowski. No era gravat de cara ni lleig com l'autor d'*Erections, Ejaculations, Exhibitions, and General Tales of Ordinary Madness*, però tenia un aire que els emparentava. En Dunkel duia els cabells molls, curosament ben clenxinats, i gràcies a la Kate en poca estona vaig saber que havia fet unes lectures a la universitat, que era de San Francisco, que tenia uns llibres de poemes publicats per l'editorial i llibreria City Lights de Lawrence Ferlinghetti, que odiava els poetes *beats* perquè s'havien convertit en reclams turístics i que el seu pare era d'origen alemany. I ell, que escoltava amb atenció la Kate, va precisar amb veu gairebé inaudible que Allan Ginsberg venia de Kenneth Rexroth, i que tots dos eren més potables que altres.

«Més potables que la *nen*a Marie Ponsot, o el *novellista* Michael McClure», va concloure tot observant-me per mesurar quin efecte em feien les seves paraules, ja que havia remarcat de manera verinosa els mots *nen*a i *novellista*.

«Aquests no els he llegit», vaig replicar jo.

Malgrat això, aleshores no hauria sabut dir si el Dunkel em queia bé o no. Ell m'observava inquisitivament, però feia

el mateix amb el George i la Kate, que l'havien convidat a la universitat i havien fet possible que una revista de literatura li dediqués un llarg article que vaig poder llegir aquella mateixa nit. En tot cas jo me'l mirava amb recel, i recordo haver pensat que el Dunkel podia ser perillós, cosa que es va confirmar al cap d'una estona, quan la Kate va comentar el llibre que jo preparava.

«¿Com es diu el pintor que va treballar a Estes Park?», em va demanar la Kate mentre em servia més cafè. I jo vaig respondre que es deia Albert Bierstadt. «Ah, sí, sí», va fer ella. «Bierstadt.»

Aleshores Tom Dunkel va mormolar que Bierstadt era alemany i folkloritzava Amèrica, que de tots aquells pintors Blakelock era l'únic que valia la pena. Tots tres ens vam quedar parats i a mi únicament se'm va acudir de replicar que en bona mesura les arrels d'Amèrica eren a Europa, a la qual cosa el Dunkel va respondre deixant en suspens un gest enigmàtic i mirant-me com si em volgués provocar. Jo vaig deduir que es tractava d'un cas típic: el suposat poeta que basava els seus mèrits en una actitud d'originalitat forçada i portant sempre la contrària. De manera que em vaig excusar i poc després sortia amb el meu cotxe en direcció a Boulder.

Podia haver seguit en línia recta cap al nord per l'autovia 87 fins a Loveland i després girar a l'oest, però em va semblar que era millor desviar-me lleugerament per altres carreteres i passar per Lyons. Havia calculat que fins a Estes trigaria dues hores llargues; volia voltar pel parc tant com em fos possible, però com que havia de ser a casa pel sopar amb el George i la Kate... No em sobrava el temps, em vaig dir, i mentre conduïa em venia al cap la situació incòmoda que en Dunkel havia provocat. Era un personatge curiós, no pas pel que feia, sinó per una mena de quietisme concentrat i per l'expectació que això generava. Tampoc no era estrany que els meus amics estiguessin interessats en la seva poesia; el George i la Kate estaven a mig camí de la vida università-

ria i la creació, tenien coneguts a qui volien veure com a grans artistes sense saber si ho eren o no, i sempre els havien atret les novetats.

Em vaig adonar que la carretera 36 creuava una plana limitada a l'oest per les arestes punxegudes i blaves de les Flatirons, que encara eren més evidents a l'alçada de Superior, on vaig parar un moment per veure el llac Marshall, envoltat de turons suaus i arrodonits, excepte aquells perfils llunyans i foscos de la serralada que feia de contrafort a la gran columna vertebral de les Rocalloses, les Rockies, tal com ells les anomenen. Després, a partir de Lyons, la carretera s'enfilava entre serrals, però de tant en tant el paisatge s'obria i veia els cims llunyans que bona part de l'any deurien ser nevats, o albirava la successió de pics que es desdibuixaven a l'horitzó. A estones circulava entre pinsavets, després la paret de roca forçava que la carretera fes algun revolt tancat, però finalment t'encarava cap a l'àmplia vall del llac Estes, al fons de la qual s'alçaven els pinacles gegantins.

Quan finalment vaig arribar al parc i vaig aconseguir aparcar el cotxe, tenia una meravellosa sensació de netedat, d'ordre i de comunió amb la natura. I quan caminava a poc a poc per la riba del llac, mentre admirava l'entorn, compartia la sorpresa i la fascinació d'aquells pintors del segle XIX en descobrir la grandiositat de l'oest, la força astoradora de les muntanyes i dels rius d'Amèrica del Nord, la diversitat dels animals que l'habitaven, l'amplitud dels horitzons, les particularitats de les cultures aborígens i, també, l'esforç dels colons que al preu que fos es volien fer seves aquelles terres. Naturalment, la natura d'aquest país ja no era el món impol·lut i salvatge de feia cent cinquanta anys, que en part havia estat domesticat, però continuava tenint una bellesa primigènica tot i que a l'entorn del llac, per exemple, hi hagués restaurants, àrees de serveis i allotjaments de diverses menes.

Durant el matí i el migdia vaig veure ramats de uapitís, que són una mena de cérvols amb grans banyes, i em sorprenia a mi mateix la necessitat que tenia de sentir-me immers en

aquell món natural, però també era cert que buscava massa explicacions raonables als meus impulsos. Em deia que els darrers mesos havien estat difícils, bàsicament per les tensions esgotadores generades pels dubtes de si el viatge era possible o no. Per tant, no era únicament la natura el que m'atreia; en el fons ni tan sols no eren els pintors que teòricament estudiava; més aviat era que necessitava allunyar-me de la rutina, i precisament per això la idea de travessar una part dels Estats Units em proporcionava una energia que em feia reviure. Tanmateix, també veia clar que allò era un parèntesi, que fugint no m'encarava a res i que no estava en disposició de resoldre les qüestions més dures que la separació em plantejava. De moment només havíem desfet el nus de la nostra relació, el lligam de la casa i el relacionat amb els pocs béns materials que teníem. Quedaven pendents les emocions, la vida que faríem en el futur, si seríem capaços de ser amics o no... Mirant el cel lluminosament blau, els reflexos del sol a l'aigua del llac i la diversitat de les muntanyes de l'entorn, em reafirmava en la idea que la creació, el món, tot el que era, s'esgotava en el fet mateix de ser, i que objectivament nosaltres no hi afegíem res d'essencial. Els cims que veia al meu davant, les grans roques que emergien de la vegetació, els camins costeruts i la força de la vida animal, no depenien en absolut dels meus sentiments. Si de cas, era exactament al contrari.

A l'hora de dinar, vaig ser profundament feliç bevent una cervesa ben fresca, menjant una mica i prenent una gran tassa de cafè molt fluix. Deixava que passés el temps i observava el paisatge a través dels finestrals del restaurant. No estava sol, m'envoltaven persones d'edats diverses, algunes de les quals en aquell moment m'atenien i treballaven per mi: la cambrera que em servia, la dona gran i el xicot de color que era a la cuina... I després hi havia els homes i les dones que visitaven Estes per fer turisme, per conèixer un indret nou, per fer senderisme, per tenir un altre record i unes quantes fotografies. Però segons la meva manera de veure les coses, si més no aquell dia, també eren amb mi els

que havien vist per primera vegada aquell paratge, els que l'havien pintat i retratat, els que hi havien nascut i mort, els que no hi eren però el recordaven, els que tenien el projecte d'arribar-hi en un moment o altre... I no únicament a Estes. De fet, cada racó del món, cada indret, cada paratge, era alhora el que havia estat, les transformacions que havia sofert, tot el que havia de ser, els canvis que s'hi produirien... Sabia que la meva estada als Estats Units no seria sempre com aquell moment màgic; hi hauria de tot, i a la universitat potser no acabaria de trobar les condicions que en principi semblaven probables si el Henry no hagués marxat a Los Angeles. Tot i això, em deia que l'endemà, a tot estirar l'endemà passat, hauria de decidir definitivament la ruta que triaria per dirigir-me a San Francisco.

A la tarda vaig passejar una estona pel llac. Malgrat els vehicles aparcats i la gent que veia, em sentia com Whitman quan posa els colzes al mar i abasta continents sencers amb les mans. El món era aquesta capacitat d'imaginar, la determinació de qui enfonsant els peus a la sorra remolca tossudament el bot per les aigües poc profundes i tem veure's envoltat de panteres, de serps, de caimans i d'ossos negres. El que havia decidit era correcte, no podia renunciar a aquell projecte, la meua vida depenia de deixar-me dur o no per on el cor em demanava.